

ÖĞRETİM ELEMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

A Qualitative Study on Faculty Members' Gender Stereotypes

Şengal **TEKBARAN**¹
Damla **TOPÇU**²

Araştırma / Research

www.toplumvekultur.com

<https://doi.org/10.48131/jscs.1921646>

Başvuru/Received 03.04.2026

Kabul/Accepted 11.06.2026

Sayfa/Page 27-45

¹Önlisans öğrencisi

Fırat Üniversitesi

Kovancılar Meslek Yüksekokulu

Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

tekbaransengal@gmail.com

ORCID: 0009-0001-8469-9909

¹Öğr. Gör., Dr.

Fırat Üniversitesi

Kovancılar Meslek Yüksekokulu

Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

dtopcu@firat.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1594-6806

Atıf/Citation:

Tekbaran, Ş., & Topçu, D. (2026). Öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerine nitel bir araştırma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (17), 27-45.

Öz

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki sosyal, psikolojik ve kültürel farklılıkları ifade etmektedir. Toplumun, kadın ve erkekte göstermelerini beklediği davranışlar toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını incelemektir. Fırat Üniversitesi'nde yürütülen araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 17 öğretim görevlisi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve analiz sonucunda aile içi rol dağılımı, eğitim ve meslek alanlarında toplumsal cinsiyet, kalıp yargılarının kırılmasına yönelik öneriler olmak üzere üç temel tema ortaya çıkmıştır. Bulgular, aile içindeki rol dağılımının ağırlıklı olarak geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpları tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Eşitlikçi rol paylaşımına vurgu yapılırsa da, aile içi rol dağılımında cinsiyete dayalı ayrımın varlığı devam etmektedir. Ayrıca bulgular, toplumsal cinsiyetin eğitim ve kariyer süreçlerinde belirleyici bir rol oynadığını da ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak seminer ve eğitimlerle farkındalık çalışmalarının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırma toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ilişkin bazı yanlış anlamaların ve bilgi eksikliğinin bulunduğunu da göstermektedir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık oluşturulmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim elemanları, Toplumsal cinsiyet, Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, Toplumsal cinsiyet eşitliği

Abstract

Gender refers to the social, psychological, and cultural differences between women and men. The behaviours that society expects women and men to display are defined as gender stereotypes. The aim of this study is to examine the gender stereotypes held by faculty members. In the study conducted at Fırat University, a qualitative research method was employed, and in-depth interviews were carried out with 17 faculty members using a semi-structured interview form. The data obtained were analysed using thematic analysis, and the analysis revealed three main themes: the distribution of roles within the family, gender in education and professional settings, and recommendations for breaking down gender stereotypes. The findings reveal that the distribution of roles within the family is predominantly shaped by traditional gender stereotypes. Although emphasis is placed on an equitable sharing of roles, gender-based discrimination in the distribution of family roles persists. Furthermore, the findings demonstrate that gender plays a decisive role in educational and career paths. In addition, the study highlights the necessity of enhancing awareness through seminars and educational activities to promote gender equality. The research also reveals that there are some misunderstandings and gaps in knowledge regarding the concept of gender equality. Accordingly, it has been concluded that raising awareness of gender issues is important.

Keywords: Faculty members, Gender, Gender stereotypes, Gender equality

Giriş

Toplumsal cinsiyet, davranış ve rollerdeki kadınsılık ve erkeksilik olarak adlandırılan kişisel niteliklerdeki farklılıkları ifade etmektedir (Slattery, 2012, s.341). Toplumun, kadın ve erkeklerden sergilemelerini beklediği davranışlar ise toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2004). Bireylerin yaşamlarını çok boyutlu bir şekilde etkileyen bu kalıp yargılar, sadece bireysel tutumları değil, aynı zamanda toplumsal yapıların işleyişini de etkilemektedir. Özellikle aile içindeki rol dağılımında, eğitim süreçlerinde ve mesleki yaşamda kendini gösteren bu kalıplar, eşitsizliklerin sürmesine zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını engelleyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal hayatta kadınlara ve erkeklere atfedilen roller nedeniyle hakların, fırsatların ve kaynakların kullanımında yaşanan ayrımcılığı ifade etmektedir (Bardakçı ve Oğlak, 2022, s.71). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınları özel alana, erkekleri çalışma hayatına hapsedmesi açısından her iki cinsiyeti de etkilemektedir. Kadınların eğitimini, çalışma hayatını, gelirini ve sağlıklarını olumsuz etkilediği belirtilmektedir (Başar, 2017, s.132). Benzer şekilde erkekler de toplumsal rolleri nedeniyle psikolojik baskı, ekonomik yük ve sağlık sorunlarıyla karşılaşabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet konusu üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve kadınlar üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada hem erkek hem de kadın öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyete yönelik görüşleri ele alınmaktadır. Bu araştırma, öğretim

elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını aile, eğitim ve meslek bağlamında incelemeyi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi için öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

1. Toplumsal Cinsiyetin Kuramsal Temelleri

Toplumsal cinsiyet; kızlar, kadınlar, erkek çocuklar, erkekler ve cinsiyet çeşitliliği olan kişilerin toplumsal olarak inşa edilmiş rolleri, davranışları, ifadeleri ve kimlikleri olarak tanımlanmaktadır (CIHR, 2023). Giddens ve Sutton, toplumsal cinsiyeti, kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal, psikolojik ve kültürel farklılıklar olarak tanımlamaktadır (2019, s.640). Bu çerçevede kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların kökenlerine ilişkin farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Erkeklerin ve kadınların toplum içindeki davranışlarının kültür tarafından mı yoksa biyoloji tarafından mı belirlendiği; önemli bir tartışma konusudur. Doğacı argüman, kadınlar ve erkekler arasındaki sosyal farkların biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını belirtmektedir. Doğacı argümana göre erkekler, kadınlardan fiziksel olarak daha güçlü oldukları için toplumu organize etmektedir. Kadınlar ise çocuk doğurdukları için pasif ve çocuk bakımıyla ilgilendikleri için bağlı olma yönünde davranış sergilemektedirler. Erkeklerin işte, kadınların evde olduğu bu toplumsal cinsiyet iş bölümünde herkesin en iyi olduğu alanlarda uzmanlaşmalarının toplumsal açıdan verimli olduğu kabul edilmektedir. Gelişmeci argüman ise kadınlar ve erkekler arasındaki rol farklılıklarının biyolojiden değil kültürden kaynaklandığını belirtmektedir. Gelişmeci argümana göre, çocukların davranışlarını büyük ölçüde içinde yaşadıkları sosyal çevre belirlemektedir (Slattery, 2012, ss.341-342; Akkaş, 2024, s.101). Ann Oakley (1972) de cinsiyete dayalı iş bölümünün evrensel ve biyolojik olmadığını ifade etmektedir. Bu tartışmalar toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl oluştuğunu anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Sosyal öğrenme kuramı da toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl oluştuğunu açıklamaktadır. Bu kuram, öğrenmenin sosyal bir bağlamda, etkileşim, gözlem ve taklit yoluyla gerçekleşen bir süreç olduğu önermesine dayanmaktadır. Bandura, bireylerin başkalarının davranışlarını gözlemleyerek de birçok şey öğrenebileceğini öne sürmüştür (Tatlıoğlu, 2021, s.16). Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet rolleri, sosyalleşme ve sosyal öğrenme yoluyla toplum tarafından öğrenilmekte ve içselleştirilmektedir. Bu roller, bireyin ve toplumun gelişimine bağlı olarak zaman içinde değişebilmektedir (Küçük, 2022). Aile, okul ve kitle iletişim araçları, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda çok önemli bir rol oynamaktadır (Akkaş, 2024, s.101). Bu süreçte birey, kendisinden beklenen davranışları ve toplumun değer yargılarını öğrenmektedir. Böylece toplum, cinsiyete göre nasıl davranılması gerektiğini bireylere erken yaşlardan itibaren aktarmaktadır. Toplumsal cinsiyet,

eril ve dişil değerlere, davranış kalıplarına işaret etmektedir. Bu nedenle kadınlar ve erkeklerin çalışma, günlük yaşam ve aile içindeki rolleri belirgin farklılıklar göstermektedir (Okutan, 2023, ss.8-9). Bu davranış kalıpları, kadın ve erkeklerin toplum içindeki konumlarını ve rollerini doğrudan etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet, kadınları ve erkekleri farklı şekillerde tanımlayarak yeniden üretmektedir. Kadınlar pasif ve idealize edilmiş bir şekilde tasvir edilirken erkekler baskın, sahiplenici ve sorumlu bir güç olarak görülmüştür. Bu tanımlamalar, doğumdan ölüme kadar yaşamın her aşamasını etkilemiş ve nesilden nesile aktarılan hiyerarşik bir düzenin oluşmasına yol açmıştır (Karakaya, 2018, s.44). Bu hiyerarşik düzenin günlük yaşam pratiklerinde yansıması ise toplumsal beklentiler ve kalıp yargılar üzerinden şekillenmektedir. Nitekim kadınlar; yemek yapma, çocuk ve eş bakımı, ev işleriyle ilgilenme, naif, sabırlı, anlayışlı, fedakâr olma gibi toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını çoğunlukla yerine getirirken; erkekler güçlü olma, tamir işlerini yapma, ailenin geçimini sağlama, zaman zaman çocuklarla ilgilenme, aileyi koruyup kollama gibi rolleri üstlenmektedir (Okutan, 2023, s.2). Bütün bu davranışlar kadınları ev içine, erkekleri ise çalışma hayatına hapsedmektedir (Slattery, 2012, s.346; Saraç, 2013, s.28).

Bununla birlikte, söz konusu bu geleneksel roller, zaman içinde toplumsal değişimlerden etkilenmiştir. Kırdan kente göç, kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi gibi nedenler kadınların çalışma hayatına katılmasında etkili olmuştur. Kadınların zaman içerisinde iş hayatına katılmaya başlamaları ile ev işleri ve diğer sorumluluklar iş birliği içinde yürütülmeye başlanmıştır (2001 Yılı Aile Raporu). Ancak bu durumun tüm ailelerde geçerli olduğu söylenememektedir. Lyonette ve Crompton, 2015 yılında yapmış oldukları çalışmada, kadınların ücretli istihdama katılmalarına rağmen erkeklerden daha fazla ev içi iş üstlendiklerini belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet, bireyler arasındaki etkileşimleri şekillendirdiği gibi, fırsatları ve eşitsizlikleri de belirlemektedir (Yılmaz, 2026, s.420).

2. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Akademik Literatürde Yansımaları

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil bir toplumsal yapıdan kaynaklanan, kadınlar ve erkekler arasındaki orantısız bir güç ilişkisidir (Başar ve Demirci, 2016, s.43). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınlara ve erkeklere yüklenen sosyal ve kültürel rollerden ortaya çıkmaktadır. Bu durum bireylerin eşit olmayan fırsatlara sahip olmalarına yol açmaktadır (Aloğlu ve Güllü, 2026, s.134).

Toplumsal cinsiyet, kadın ya da erkek olmayı biyolojik farklılıklar açısından değil, toplum ve kültür tarafından dayatılan anlamlar ve roller açısından açıklayan bir kavramdır. Bu roller, özellikle geleneksel toplumlarda, erkek egemenliğini pekiştirmekte ve kadınlar üzerinde kontrol kurmaktadır.

Bu nedenle, haklar, sorumluluklar ve değerler açısından kadınlar ve erkekler arasında önemli bir eşitsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu eşitsizlik, toplumsal normlardan kaynaklanmakta ve temel hakların kullanımını engelleyen bir ayrımcılık biçimi olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak tanımlanmaktadır (Küçük, 2022, s.28). Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet yalnızca kadın ve erkek arasındaki farklılıkları değil, aynı zamanda eşitsizliği de beraberinde getirmektedir.

Kadınlara ve erkeklere atfedilen roller, eğitimden iş hayatına kadar pek çok alanda eşitsizliklerin sürmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çeşitli yansımalarını ortaya koymak amacıyla literatürdeki çalışmaları incelemek önem arz etmektedir.

Toplumsal cinsiyet konusu literatürde geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Toplumsal cinsiyetin akademik kariyer süreçleri üzerindeki etkisi, literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Pamuk Döşlü (2024) tarafından yürütülen bir araştırma, kadın akademisyenlerin akademik camiada cinsiyete dayalı dezavantajlarla karşı karşıya kaldıklarını, görünürlük kazanmak için daha fazla çaba sarf etmek zorunda kaldıklarını ve akademik üretkenliklerinin bu durumdan etkilenebileceğini ortaya koymuştur. Halifeoğlu (2020) tarafından yürütülen araştırmada ise, üniversitelerin toplumsal cinsiyet ilişkileriyle şekillenen kurumsal bir habitusa sahip olduğu ve kadın akademisyenlerin bu yapı içinde kendilerini dezavantajlı bir konumda bulabileceği ortaya konulmuştur. Araştırmada özellikle, kariyerinin erken aşamalarında olan kadınların hem akademik hem de sosyal rollerle karşı karşıya kalmasının eşitsizliği derinleştirdiği belirtilmiştir. Yıldırım ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen bir araştırma ise, akademisyenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu ve bu farkındalığın cinsiyete göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu durum, yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler arasında bile farkındalık eksikliğinin devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu durum, toplumsal cinsiyetin sadece aile içinde değil, akademik ve profesyonel alanlarda da etkili olduğunu göstermektedir.

Joan Acker (1990) yapmış olduğu çalışmada kurumların işleyişinin nötr olmadığını, toplumsal cinsiyet üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır. Altınoluk'un (2017) Joan Acker'in (1990) "cinsiyetlendirilmiş kurum" teorisine dayanan araştırmasında, erkek akademisyenlerin söylem ve uygulamalarında cinsiyetlendirilmiş unsurların güçlü bir şekilde mevcut olduğu ve bilimin mabedi olan akademinin kurumsal olarak cinsiyetçi bir yapı sergilediği ortaya konmuştur. Altınoluk (2018), başka bir çalışmasında akademi içinde kadın akademisyenlerin karşılaştığı toplumsal cinsiyete dayalı baskıları ve annelikle ilgili olarak yaşadıkları rol çatışmalarını vurgulamaktadır. Araştırma, demokratik bir alan olarak görülen akademinin, erkek egemenliğini yeniden ürettiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Tuncer (2019) yaptığı çalışmada, akademideki kadınların yapısal engellerle karşı karşıya olduğunu ve erkek egemenlik kültürünün kurumsal düzeyde yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Tuncer'e göre, akademi bir yandan eşitlikçi bir söylemi savunurken,

diğer yandan uygulamada erkek egemen normları sürdürmekte ve bu da kadın akademisyenlerin kariyer ilerlemesini engellemektedir. Benzer şekilde Topçu ve Pekince'nin (2025) yaptığı çalışmada da, kadın akademisyenlerin annelik ve akademi arasında sıkışıp kaldıkları, ev işlerine ve çocuklarına ayırdıkları zaman nedeniyle akademiye yeterince zaman ayıramadıkları ve akademik olarak ilerlemekte zorlandıkları ortaya koyulmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar, yükseköğretim kurumlarında bile geleneksel çerçeveler içinde şekillenebilmektedir. Bu bağlamda, Kahraman ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışma, öğretim kadrosunun önemli bir bölümünün cinsiyet rolleri konusunda geleneksel ve cinsiyetçi bakış açlarına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma bulguları, daha yüksek bir eğitim seviyesinin her zaman cinsiyet eşitliğine yönelik olumlu bir tutumun geliştirilmesini garanti etmediğini göstermektedir.

Uluslararası literatür de benzer şekilde akademide toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının varlığını ortaya koymaktadır. Araned-Guirriman ve arkadaşları (2023) tarafından yürütülen bibliyometrik çalışmada, son on yılda akademide kadınlar üzerine yazılan bilimsel literatürün, kadın akademisyenlerin kariyerlerinde karşılaştıkları zorluklara odaklandığı vurgulanmaktadır. Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü'nün (2022) yaptığı çalışmada da, Avrupa Birliği'ne üye 27 ülkede doktora mezunu kadınların oranı %48, kadın akademisyenlerin oranı %42 gibi yüksek bir seviyede yer alırken, profesörler arasında %26, karar alma pozisyonlarında ise %24 gibi düşük bir temsil söz konusudur. Bu durum, kadınların akademiye girişte yüksek, üst düzey ve karar mekanizmalarında düşük temsil edildiğini göstermektedir. Benzer şekilde Shorey ve arkadaşlarının (2024) tıp fakültelerinde çalışan akademisyenlerin toplumsal cinsiyet algıları üzerine yapmış oldukları çalışmada kadın akademisyenlerin terfi, akademik görünürlük ve liderlik konularında geride kaldıkları tespit edilmiştir. Cera ve diğerleri (2024) ve Christopher (2024) tarafından yapılan çalışmalar da, akademisyenlerin cinsiyet eşitliğini destekleyen görüşlere sahip olmalarına rağmen, ev işleri, günlük yaşam sorumlulukları ve çocuk bakımıyla ilgili geleneksel cinsiyet kalıplarının ortadan kalkmadığını göstermektedir.

Bahsi geçen çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, akademik ortamlarda cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiği ve akademisyenlerin tutum ve farkındalık düzeylerinde çeşitli farklılıklar olduğu görülmektedir. Dahası, daha yüksek bir eğitim seviyesinin her zaman cinsiyet eşitliğine bilinçli bir yaklaşımı garanti etmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, akademisyenlerin sahip olduğu cinsiyet kalıplarının daha derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Araştırmada, ortak bir deneyimi paylaşan bireylerin yaşantılarını ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları ortaya koymayı amaçlayan fenomenolojik desen benimsenmiştir (Creswell, 2016). Fenomenolojik yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini kendi perspektiflerinden anlamlandırmaya odaklanmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Fırat Üniversitesinde görev yapan öğretim elemanları araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sürecinde 24 öğretim elemanına ulaşılmış, bu katılımcıların 3'ü ile pilot çalışma yürütülmüş ancak 4 öğretim elemanı zaman kısıtlılığı, sosyopsikolojik nedenler ve yapısal çekinceler gibi nedenlerle katılım sağlamamıştır. Çalışma, gönüllü olarak katılmayı kabul eden 17 öğretim elemanı ile yürütülmüştür. Etik ilkeler doğrultusunda katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş; görüşmelerde gerçek isimler yerine kadın katılımcılar için K1, K2, K3..., erkek katılımcılar için E1, E2, E3... biçiminde kodlar kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Görüşme Kodu	Yaş	Medeni Durum	Ünvan	Program	Çocuk Sayısı	Çalışma Süresi	Memleket
K1	34	Evli	Öğr.Gör.	Evde Hasta Bakımı	2	10 yıl	Elazığ/Palu
E1	38	Evli	Öğr. Gör.	Eczane Hizmetleri	-	9 yıl	Elazığ
E2	40	Bekâr/ Boşanmış	Öğr. Gör.	Optisyenlik	-	6 yıl	Elazığ
E3	53	Evli	Öğr. Gör., Dr.	İşletme Yönetimi	2	25 yıl	Elazığ
E4	37	Bekâr/ Boşanmış	Öğr. Gör.	İşletme Yönetimi	2	6 yıl	Elazığ
E5	34	Evli	Öğr. Gör., Dr.	Evde Hasta Bakımı	2	6 yıl	Elazığ
E6	30	Evli	Öğr. Gör.	Bilgisayar Programcılığı	1	5 yıl	Elazığ
E7	38	Evli	Öğr. Gör., Dr.	Bilgisayar Programcılığı	2	9 yıl	Elazığ
E8	47	Evli	Öğr. Gör., Dr.	Bilgisayar Programcılığı	2	10 yıl	Elazığ
E9	37	Evli	Öğr. Gör., Dr.	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	1	8 yıl	Elazığ/Palu
K2	24	Bekâr	Öğr. Gör.	Eczane Hizmetleri	-	1 yıl	Elazığ
K3	45	Evli	Öğr. Gör., Dr.	İlk ve Acil Yardım	2	11 yıl	Malatya
K4	31	Bekâr	Öğr. Gör.	Eczane Hizmetleri	-	6 yıl	Elazığ
E10	39	Evli	Öğr. Gör.	Optisyenlik	1	6 yıl	Malatya

K5	41	Evli	Öğr. Gör., Dr.	İlk ve Acil Yardım	3	11 yıl	Elazığ
K6	39	Evli	Öğr. Gör.	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	3	6 yıl	Elazığ
K7	38	Evli	Öğr. Gör., Dr.	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	2	6 yıl	Elazığ

Katılımcıların yaş ortalaması 38 (24–53), çocuk sayısı ortalaması 1 (1–3) olup çalışma süreleri 1-25 yıl aralığındadır. Katılımcıların 4’ü bekâr, 11’i evlidir. Katılımcılar evde hasta bakımı, ilk ve acil yardım, optisyenlik, bilgisayar programcılığı, eczane hizmetleri, sağlık kurumları işletmeciliği, işletme yönetimi programlarında görev yapmaktadır. Katılımcıların memleketleri Elâzığ ve Malatya’dır. Görüşmeler en az 18,39 en fazla 26,18 dakika olup; ortalama 21 dakika sürmüştür.

3.1. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Derinlemesine görüşmenin gerçekteştirilmesinde yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra görüşme sorularının test edilmesi için 3 katılımcı ile pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmanın sonucuna göre tekrarlayan ve cevap alınmayan sorular çıkarılmış ve soru formu nihai haline ulaşmıştır. Pilot çalışmalar analize dâhil edilmemiştir.

Araştırma verileri Aralık 2025 -Ocak 2026 tarihleri arasında toplanmış ve saha süresi 20 gün sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların müsait oldukları zaman diliminde gerçekteştirilmiştir. Hem zaman kaybını önlemek adına hem de katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmeleri açısından görüşmeler katılımcı ile yalnız gerçekteştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların açık rızaları doğrultusunda kaydedilmiştir. Araştırmada veri toplama sürecinde tekrarlı bir görüşme gerçekteştirilmemiştir.

3.2. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin tematik analizi yapılmıştır. Derinlemesine görüşme ve gözlem teknikleri kullanılarak elde edilen ham veriler ve görüşme sırasında alınan notlar, metin haline getirildikten sonra MAXQDA Nitel Veri Değerlendirme Programı kullanılarak kodlanmış ve temalar belirlenmiştir. Kodların ve temaların belirlenmesinde uzman görüşünden yararlanılmıştır. Elde edilen tematik veriler araştırmanın kuramsal çerçevesi ve amacı doğrultusunda yorumlanmıştır.

3.3. Geçerlilik, Güvenirlik ve Etik Onay

Araştırmada geçerlilik ve güvenirliliği sağlamak amacıyla inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ilkeleri dikkate alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada, derinlemesine veri toplamak için 15 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Buna ek olarak görüşme soruları ve araştırma sonuçları uzman görüşüne sunularak ($\approx$ %80+ uzlaş) inandırıcılık ve tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada aktarılabirlik ilkesinin gerçekleştirilebilmesine yönelik olarak ham verilere sadık kalınmış, oluşturulan her tema altında doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Teyit edilebilirlik ilkesine uygun olarak, ulaşılan bulgular ham verilerle karşılaştırılarak doğrulanmıştır. Ayrıca verilerin toplanmasında ses kayıt cihazının kullanılması, verilerin eksiksiz ve doğru biçimde kaydedilmesini sağlayarak araştırmancının güvenirliliğini artırmıştır. Katılımcılardan araştırma öncesinde bilgilendirilmiş onam alınmış, görüşmelerin kayıt altına alınmasına ilişkin izinleri temin edilmiş ve alıntılarda kod isimler kullanılarak etik ilkelere uygun hareket edilmiştir.

Etik onay: Bu araştırma için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 2025/010 sayılı oturum ve 38 No.lu kararı ile etik izin alınmıştır.

4. Bulgular

Elde edilen veriler doğrultusunda araştırmada üç tema belirlenmiştir. Bunlar; *aile içi rol dağılımı, eğitim ve meslekte toplumsal cinsiyet ve kalıp yargılarının kırılmasına yönelik öneriler* şeklindedir. Şimdi bu temaları sırayla görelim.

4.1. Toplumsal Cinsiyetin Aile İçindeki Yansımaları

Katılımcıların ifadelerinin analizi, aile içindeki rol dağılımının ağırlıklı olarak geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpları tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Kadınların rolleri ev işleri, çocuk bakımı ve yemek pişirme gibi alanlarda daha belirgin iken, erkeklerin rolleri evin dışındaki işlerle ilgilenme, aileyi koruma ve ailenin geçimini sağlama konularında daha belirgindir. Bununla birlikte bazı katılımcılar eşitlikçi rol paylaşımına da vurgu yapmışlardır. Katılımcıların bazıları eşleri ile birlikte ortak sorumluluk aldıklarını, birbirlerine destek olduklarını belirtmişlerdir. Bulgular, aile içindeki rol dağılımında cinsiyete dayalı ayrımın varlığını ortaya koymaktadır. Az sayıda katılımcı, kız çocuklarına daha fazla ev içi sorumluluk verildiğini, erkek çocukların hatta babaların ise ev işlerinden muaf tutulduğunu ifade etmiştir. Bu durum “kadın işi” ve “erkek işi” söylemlerinin varlığını göstermektedir. Aile içindeki rol dağılımına ilişkin tematik bulgular Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2.

Aile İçinde Rol Dağılımına İlişkin Tematik Bulgular

Aile İçi Rol Dağılımı	Tanım	Kodlar	F
Geleneksel Roller	Kadına ve erkeğe cinsiyet açısından atfedilen kalıp yargılar	Ev işleri Çocuk bakımı ve eğitimi Yemek yapma Evi geçindirme Güçlü Koruma	17
Eşitlikçi Roller	Ev içi rol ve sorumlulukların paylaşılması	Ortak sorumluluk İş bölümü Destek olma	6
Cinsiyete Dayalı Ayrım	Görev ve sorumlulukların eşit olarak dağıtılmaması	Kadınlara/kız çocuklarına daha fazla sorumluluk Baba/erkek çocuk ayrıcalığı Kadın işi erkek işi	4

Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Ben kadın ya da anne deyince yorulan bir birey aklıma geliyor gerçekten. Çok yorulan bir birey aklıma geliyor çünkü her ne kadar sorumlulukları eşit olarak paylaştığımızı iddia etsek de, aile kurmada bir eşitlikten bahsetsek de aslında bu eşitlik sağlanmıyor, tam anlamıyla sağlanmıyor maalesef. (K1)

Erkek figürü denildiği zaman bizde daha çok evin maddi kısmını karşılayan kişi, geçim ihtiyaçlarını gideren kişi olarak aklımıza geliyor. (E5)

Mesela çamaşır toplatmamaya çalışıyorum erkek çocuklarıma. İç çamaşır olduğu için bana ait. Mesela bir cinsiyete özel işleri yaptırmamaya çalışıyorum. Mesela özen göstereyim. Ben dediğim gibi camı sildirtmem oğlandan. Ama perdeyi taktırıyorum. Yani ben nasıl takayım şimdi perdeyi. Ya eşime taktırıyorum ya da oğluma taktırıyorum. Bir şey yapıyorum yani. Kesinlikle o cinsiyete yönelik ayrımı yapıyorum bence ben. (K3)

Hep ev düzeni aklıma geliyor, ev yaşantısı, yemek, temizlik. Hep kadın deyince niye iş, ev işi. Yani işten ziyade ev hayatını daha ön planda tutuyorum. Çünkü niye? Ben de akademisyenim ama iş kadınlığından önce ev hanımlığı ya da annelik rolümüz daha baskın geliyor açıkçası. (K5)

Kadınlar klasik olarak yemek, temizlik yapar. Erkekler de tamir, tadilat, alışveriş veya dışarıdaki kurumsal işlemleri yapmayı takip ederler. (E3)

Bir işi verirken kadındır halledemez veya erkektir tam detaylı incelemes. Bundan ziyade eşit toplum aslında eşit bireyleri meydana getiriyor. (E1)

Bu ifadeler, aile içindeki rollerin ve sorumlulukların ağırlıklı olarak cinsiyet tarafından belirlendiğini ortaya koymaktadır. Az sayıda katılımcı eşitlikçi bir rol paylaşımı arzusunu dile

getirmiş olsa da, geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların aile içi rol dağılımlarına ilişkin görüşleri Okutan'ın (2023) kadınların ev işleriyle uğraştığı, erkeklerin ise daha çok güç gerektiren işlerle uğraştığı bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca Cera ve diğerleri (2024) ve Christopher'ın (2024) belirttiği gibi akademisyen kadınların, ev işleri ve çocuk bakımı noktasında geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden uzaklaşamadıkları görülmektedir.

4.2. Eğitim ve Meslek Alanlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi

Araştırma bulguları, toplumsal cinsiyetin eğitim ve kariyer süreçlerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Mesleklerle ilgili geleneksel algıların kariyer seçimlerinde etkili olduğu, bazı mesleklerin kadınlar için, bazılarının ise erkekler için uygun görüldüğü tespit edilmiştir. Özellikle, öğretmenlik ve sağlık hizmetleri kadınlar için uygun görülürken, polis memuru, asker, inşaat işçisi ve sanayici gibi fiziksel olarak zorlayıcı işler erkekler için uygun görülmektedir. Ayrıca bulgular, katılımcıların öğrencilerden beklentilerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar saygı beklentisi açısından eşitlikçi bir yaklaşım benimsediklerini belirtirken, toplumsal cinsiyetin sınıf içi katılım, sınıf içi görevlendirme ve başarı beklentilerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bunların yanı sıra katılımcılar, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeklerin akademik kariyer süreçlerini farklı şekillerde etkilediğini belirtmiştir. Özellikle kadınların, ev içi sorumluluklar nedeniyle daha fazla zaman kısıtlaması yaşadıkları ve bunun da akademik verimliliklerini sınırladığı ifade edilmiştir. Eğitim ve meslek alanlarında toplumsal cinsiyete ilişkin tematik bulgular Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3.

Eğitim ve Meslek Alanlarında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tematik Bulgular

Eğitim ve Meslekte Toplumsal Cinsiyet	Tanım	Kodlar	F
Geleneksel Meslek Algısı	Bazı mesleklerin kadınlar veya erkekler için uygun olarak değerlendirilmesi	Kadın meslekleri Erkek meslekleri Mesleki ayırım	17
Öğrencilerden Beklentiler	Öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklı davranış ve başarı beklentileri oluşturmak	Ders içi katılım Özgüven Sınıf içi görev dağılımı Başarılı olma Davranışlarına dikkat etme	9

Akademik Kariyere Etkisi	Erkek ve kadınların akademik ilerleme süreçlerinin farklılaşması	Zaman kısıtı Sorumluluğun fazlalığı Akademik ilerleyememe	16
-------------------------------------	--	---	----

Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Bir kadının sanayide çalışamayabileceğini artık hepimiz biliyoruz. Ama ben bir kadın için ideal meslek ne dersem öğretmenlik derim, hemşirelik derim, doktorluk derim, akademisyenlik derim yaptığımız için. (E9)

...yönetici olarak da erkeklerin olması gerektiğini kesinlikle savunuyorum. (...). Bilmiyorum neden ama erkekler herhangi bir problem ve sorun olduğunda biraz daha hızlı bir şekilde üstünü örtebiliyorlar. (...). Ama kadın yöneticilerle çalıştığımız zaman çok önceki olan bir olayın şimdiki olaya müdahale ettiğini görebiliyoruz. Ama erkeklerde bu çok daha fazla olmuyor diye yöneticilikte kesinlikle erkeklerin bulunacağını söyleyebilirim. (E5)

Şimdi mesela zor, güç gerektiren bir şey olduğu zaman ya da güç gerektirmese bile, kızların utanıp sıkılacağı bir şey olduğu zaman atıyorum en basitinden sınıfta projeksiyonun açılması, mesela sınıfın ayarlanması. Bu tarz şeylerde kızlardan ziyade erkekleri tercih ediyorum. Ya da az önce buradan dosyaları götüreceklerdi, erkek biri gelsin götürsün. Daha fiziksel kuvvetin gerektiği işlerde kadın erkek ya da kız erkek cinsiyet ayrımı gösteriyorum ben davranışlarımda. (K1)

Kızların fiziken ve ruhen naif olduğunu düşündüğüm için kız çocuğu daha kibar olmalı. Bir kız olduğunu hissettirmeli bana. Kız öğrenci argo konuşmamalı. Küfürlü konuşmamalı bence. Ya da sakız çiğnerken yüksek cakkada cakkada çiğnememeli. Bir bayana yakışır olmalı. Ya da oturmasını kalkmasını bilmeli. Ya da yüksek sesle gülmemeli bana göre dediğim gibi. Erkek öğrenci de aynı. Erkek gibi davranmalı. Kız tavırları bulunmamalı. Erkeklik demek kaba saba değil. Oturmasını kalkmasını o da bilmeli. (K5)

Buradan çıktıktan sonra kadın meslektaşlar evlerinde birer eşler, birer anneler. Oradaki sorumlulukları bize göre çok daha fazla. Bu noktada onlar biraz daha akademik kariyerlerinde dezavantajlılar diyebilirim. (E8)

Bu ifadeler, mesleklerin, öğrencilerden beklentilerin ve akademik kariyer süreçlerinin toplumsal cinsiyet rollerinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların tamamı öğretmenlik mesleğinin kadınlar için uygun bir meslek olduğunu dile getirmiştir. Tan'ın (2000) belirttiği gibi Türkiye'de öğretmenlik, kadınlar için en eski mesleklerden biridir ve ilk kamusal meslek niteliğindedir. Cinsiyete dayalı mesleki ayrımın, yani erkekler ve kadınlar için uygun meslekler olarak ifade edilen durumun, geleneksel rol kalıpları ve sosyal normlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Soylu ve Esen, 2022). Katılımcıların meslekleri cinsiyete göre ayırmaları da bununla ilişkilidir.

Cinsiyete dayalı bu kalıp yargıların sadece meslek seçimiyle sınırlı kalmadığı, katılımcıların kız ve erkek öğrencilerden farklı davranış beklentilerine sahip olmalarında da kendini gösterdiği anlaşılmaktadır. Geleneksel cinsiyetçi rol beklentilerinin devam ettiğini gösteren bu durum, Sosyal Rol Kuramı ile de açıklanabilmektedir. Kurama göre toplum, kadınlardan kibar, naif, uyumlu olmalarını beklerken erkeklerden otoriter, girişken olmalarını beklemektedir (Eagly, 1987).

Bu toplumsal rol kalıpları ve beklentiler, akademik kariyer süreçlerine de yansımaktadır. Nitekim, katılımcıların neredeyse tamamı, kadın ve erkek akademisyenlerin mesleki ilerleme

süreçlerinin farklı olduğunu belirtmiştir. Erkek akademisyenlerin kadın meslektaşlarına göre akademide çok daha hızlı ilerlediği dile getirilmiştir. Hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar, kadın akademisyenlerin erkek akademisyenlere kıyasla dezavantajlı durumda olduğunu göstermektedir (Araneda-Guirriman ve ark., 2023; Shorey ve ark., 2024; Altınoluk, 2018; Tuncer, 2019; Topçu ve Pekince, 2025)

4.3. Kalıp Yargılarının Kırılmasına Yönelik Öneriler

Bulgular, katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik çeşitli önerilerde bulduklarını göstermektedir. Katılımcılar seminer ve eğitimlerle farkındalık oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kadın ve erkeklerin iş birliği içinde hareket etmesi, ortak sorumluluk üstlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bilinç düzeyinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin kalıp yargıların kırılmasına yönelik tematik bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4.

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının Kırılmasına Yönelik Önerilere Dair Tematik Bulgular

Kalıp Yargılarının Kırılmasına Yönelik Öneriler	Tanım	Kodlar	F
Eğitim/Seminer Verme	Farkındalık oluşturma ve eğitsel çalışmaların yapılması	Bilinçlendirme Eşit yaklaşım Eğitim verme Birlikte başarıma Ders verme	13

Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Toplumun bu fertlerine eğitimci rehberlikçiler olur, psikolojik danışmanlar olur, eğitimci öğretmenler olur, akademisyenler olur. Kesinlikle daha fazla seminer verip toplumun her fertlerine, o kesimlerine yani şu anki gelecek neslimizi yetiştiren anne babalarımıza kesinlikle ulaşmamız gerekiyor ki biz onlara bir şeyler aşılayabilelim, onlar da kendi geleceklerine bir şeyler aşılayabilsin. (E6)

Bu konuda tabii ki detaylı eğitimler verilebilir, özellikle eğitim düzeyi düşük bölgelerde. (E7)

Bence bu noktada iki tarafında hem erkeğin hem kadının da doğru bir şekilde bilinçlendirilmesi gerektiği noktasında düşünüyorum. İşte bu seminerler olur ya da konferanslarla olur, eşitlikçi konuşmalarla olur, eğitimlerle olur. (E9)

Seminer ve gündelik hayatta konuşma bilgi akışı açısından daha fazla bu şekilde bilgilendirmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü hala erkekler şunun kafasındalar ben çalışayım, kadın çalışıyor mesela bekârken. Evleniyor, işten çıkarıyor. O eviyle ilgilenir. Ben ev işlerini yapamam çünkü. Ben sadece çalışıyorum. (K2)

O yüzden ben ders olarak verilmesi gerektiğini ara ara da seminerler belki yeni üniversite kapsamında veyahut da işte belki bu da halka açık bir şekilde seminerlerde eğer uzman kişiler varsa bünyemizde verilmesini isterim. (K4)

Bu alıntılar, katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirdiklerini göstermektedir. Özellikle, seminerlerin düzenlenmesi, eğitimlerin verilmesi ve farkındalık artırma çalışmalarının genişletilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Katılımcılardan K3 toplumsal cinsiyet rollerinin aileden geldiğini ve kolay kolay değişmediğini “Bunlar anlatılmakla öğrenilir mi bilmiyorum. Bunlar aileden gelen kavramlar bence. Aile seni nasıl yetiştirirse sen öyle oluyorsun. Sonra kadınsan çıkışların oluyor, isyan ediyorsun. Bu böyle olmamalıdır falan filan. Ama değiştirebiliyor musun? Yani bilmiyorum. Bazen değişiyordur, ediyordur. Düzelmeler oluyordur. Yani dediğim gibi bence aileden gelir. Bunlar seminerlerle belki mesleğe bakan yönüyle anlatılabilir.” (K3) sözleriyle dile getirmiştir. Bu görüş, ailenin toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde önemli bir rol oynadığını belirten Akkaş’ın (2024) bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca katılımcının toplumsal cinsiyet rollerinin aileden geldiğine yönelik görüşü, aileyi bir öğrenme ortamı olarak kabul eden Sosyal Öğrenme Kuramı ile uyumludur.

Toplumsal cinsiyet dediğim gibi cinsiyetsizleştirilmeye gidiliyor. Artık üniversiteye kadar geliyorsa, bu aşamada da olsa ki bu aşamada dediğim gibi bir insandaki bir problemi değiştirmek oldukça zor. Benimsediği bir cinsiyet varsa bunu değiştirmek oldukça zor. Ama yine de bunlara bir şey yapılması, psikolojik destek sağlanmasından yanayım. (K1)

Öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının LGBT gibi bir kavramdan ayrı olduğunu insanlara anlatmamız gerekiyor. (E5)

Bu ifadeler, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına aşina olunmadığını ya da bu konuda yeterince okuma yapılmadığını göstermektedir. Bu durumun katılımcıların evde hasta bakımı, ilk ve acil yardım, optisyenlik, bilgisayar programcılığı, eczane hizmetleri, sağlık kurumları işletmeciliği programlarında görev yapmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Katılımcıların ifadeleri, bu kavramın bazen diğer kavramlarla ilişkilendirildiğini ve çeşitli önyargılara yol açtığını göstermektedir. Bu durum, Yıldırım ve arkadaşlarının (2018) belirttiği gibi toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığın yeterince gelişmediğini göstermektedir. Bu nedenle, kavramın doğru anlaşılmasına yönelik farkındalık artırma ve eğitim çabalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını inceleyen bu araştırmanın bulgu ve sonuçları araştırmaya katılan 17 katılımcının yanıtları doğrultusunda elde edilmiştir. 17 katılımcı için geçerli olan sonuçlarda genelleme amacı güdülmemiştir.

Araştırma sonuçları, aile içindeki rol dağılımının büyük ölçüde geleneksel toplumsal cinsiyet normları tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Eşitlikçi rol paylaşımına vurgu yapılırsa da, aile içi rol dağılımında cinsiyete dayalı ayrımın varlığı devam etmektedir. Kadınların ev işlerini üstlenmeye devam ettiği, erkeklerin ise daha çok ailenin geçimini sağlama ve dış işlerle ilgilenme görevleriyle ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir. Bu bulgu, Cera ve diğerleri (2024), Christopher (2024) ve Lyonette ve Crompton (2015) tarafından ortaya konulan, kadınların istihdama katılmalarına rağmen ev içi sorumluluklarının devam ettiği yönündeki sonuçlarla örtüşmektedir.

Eğitim ve kariyer alanındaki bulgular, toplumsal cinsiyet kalıplarının kariyer seçimlerinden öğrencilere yönelik beklentilere ve akademik kariyer süreçlerine kadar çok çeşitli alanlarda etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle, belirli mesleklerin kadınlar veya erkekler için daha uygun olduğu yönündeki algı, toplumsal cinsiyete dayalı mesleki ayrışmanın devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Kahraman ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında belirtilen geleneksel bakış açısının akademik ortamda da sürdüğünü göstermektedir. Kadınlardan beklenen toplumsal cinsiyet rollerinin, erkeklere kıyasla akademik kariyerlerindeki ilerlemeleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Kadın akademisyenlerin zaman kısıtı yaşadığı ve akademik olarak ilerleyemedikleri bulgusu, Topçu ve Pekince (2025), Pamuk Döşlü (2024), Halifeoğlu (2020), Tuncer (2019) ve Altınoluk (2018) tarafından yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmada, cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığın artırılmasına yönelik seminerlerin, eğitim oturumlarının ve ders içeriklerinin üniversiteler genelinde yaygınlaştırılması önerilmektedir. Araştırma bulguları, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda hâlâ bir farkındalık eksikliği olduğunu da ortaya koymaktadır. Bazı katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramını yanlış yorumladıkları tespit edilmiştir. Bu durum, yükseköğretim düzeyinde bile toplumsal cinsiyet konularına ilişkin farkındalığın yetersiz olduğunu göstermektedir.

Görüşmelerde, akademik personelin toplumsal cinsiyet konularına ilişkin farkındalığını sınırlı kaldığı, bu farkındalığın artırılması için hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlar ve erkekler arasında sorumlulukların eşit paylaşımını destekleyen politikaların geliştirilmesinin de cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya İlişkin Etik Bilgiler

Bu araştırma için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 2025/010 sayılı oturum ve 38 No.lu kararı ile etik izin alınmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmelere başlamadan önce tüm katılımcılara araştırmanın amacı,

süreçleri ve veri kullanım biçimi hakkında yazılı ve sözlü bilgilendirme yapılmıştır. Görüşmelerin kaydedilmesi için katılımcılardan izin alınmıştır. Katılımcılar, istedikleri anda görüşmeyi sonlandırabilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Tüm katılımcılardan yazılı bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formu alınmıştır.

Kaynakça

- 2001 Yılı Aile Raporu (2002). (Ed. Çaylıoğlu, İ.) *Aile içi ilişkiler komisyonu*. 3. Ailede rol ve sorumluluklar. T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın No: 120. Ankara. Beyda Ofset. (ISBN 975-19-3235-1)
- Acker, J. (1990). A theory of gendered organisations. *Gender and Society*, 4(2), 139-158.
- Akkaş, İ. (2024). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi*, ICOAEF Özel Sayı, 97-118. <https://izlik.org/JA23CJ94DU>
- Aloğlu, N., & Güllü, A. (2026). Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının belirlenmesi: Kesitsel çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(Özel Sayı: Kadın Araştırmaları), 133-146.
- Altınoluk, D. (2017). Cinsiyetlendirilmiş kurum olarak akademi: Erkek akademisyenlerin “öteki” üzerinden erkeklik inşaları. *-Masculinities- A Journal of Identity and Culture*, 8, 37-58
- Altınoluk, D. (2018). Kadın olmak mı, akademisyen olmak mı? : İşte bütün mesele bu. *Fe Dergi*, 10(1), 58-66
- Araneda-Guirriman C., Sepúlveda-Páez G., Pedraja-Rejas L. & San Martín J (2023). Women in academia: an analysis through a scoping review. *Front. Educ.* 8(1137866). Doi: 10.3389/feduc.2023.1137866
- Bardakçı, Ş., & Oğlak, S. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 71-90. <https://izlik.org/JA79XW22ZD>
- Başar, F. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Kadın sağlığına etkisi. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 3, 131-7.
- Başar, F., & Demirci, N. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 41-52. <https://izlik.org/JA56SS48HR>
- Canadian Institutes of Health Research (CIHR). (2023). *What is gender? What is sex?*. Government of Canada. <https://cihr-irsc.gc.ca/e/48642.html>

- Cera, M., Kaplan, G., Gerson, K., & Risman, B. (2024). A case of sticky gender? Persistence and change in the division of household labor during the COVID-19 pandemic. *Social Sciences*, 13(4), 182. <https://doi.org/10.3390/socsci13040182>
- Christopher, E. (2024). 'It's a man's job': Doing gender and male gatekeeping in the division of household labor. *Journal of Family Issues*, 45(11), 2851-2874.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (3. Baskı). Mesut Bütün ve Selçuk Beşir (Çev. Ed.). Siyasal Kitabevi.
- Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. Sistem Yayıncılık.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Lawrence Erlbaum Associates.
- European Institute for Gender Equality (EIGE). (2022). Gender equality in academia and research (GEAR) tool step-by-step guide. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2839/354799>
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2019). *Sosyoloji* (8. Edisyon). Senem Tüfekçioğlu, Ayşe N. Durakbaşa, Funda Karapehlivan (Yayına Hazırlayanlar). Kırmızı Yayınları.
- Halifeoğlu, M. (2020). Akademinin habitusu ve toplumsal cinsiyeti: Kadın akademisyenler. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 167-181.
- Kahraman, L., Kahraman, A. B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A., & Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 811-831.
- Karakaya, H. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı, din ve kadın. *Journal of Analytic Divinity* 2(2), 36-62. <https://doi.org/10.46595/jad.418134>.
- Küçük, H. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında göç sürecinde kadın ve erkek. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 26-37. <https://izlik.org/JA73PG35PP>
- Lyonette, C., & Crompton, R. (2015). Sharing the load? Partners' relative earnings and the division of domestic labour. *Sage Journals*, 29(1), 23-40.
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. Sun Books.
- Okutan, E. A. (2023). *Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Alguları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Pamuk Döşlü, E. (2024). *Akademik kariyer sürecinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı deneyimleri: fenomenolojik bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. İçinde L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung ve A. Şimşek (Ed.), *Toplumsal cinsiyet yansımaları* (pp. 27-33). Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Shorey, S., Gan, Y.-H., Cavert, M. S., & Archuleta, S. (2024). Is medical school culture conducive to women's academic success? A survey on faculty perceptions and experiences of gender equity. *BMC Medical Education*, 24, 1462. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-06470-3>
- Slattery, M. (2012). *Sosyolojide temel fikirler* (5. Baskı). Ü. Tatlıcan ve G. Demiriz (Haz.). Sentez Yayınları.
- Soylu, A., & Esen, Y. (2022). Öğretmenlik meslek seçimi ve meslek kimliğinin kurulumunda toplumsal cinsiyetin rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1104-1123. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2022..-1104007>
- Tan, M. (2000). Eğitimde Kadın-Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği. M. Tan, Y. Ecevit ve S. S. Üşür (Haz.) İçinde *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset* (s.30). İstanbul: TÜSİAD.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30. <https://izlik.org/JA37MW84CX>
- Topçu, D., & Pekince, H. (2025). Kadın akademisyenlerin ebeveynlik algısı ve akademik kariyerleri üzerine nitel bir araştırma: Fırat üniversitesi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25 (Aile Özel Sayısı (1), 153-185. DOI:10.21560/spcd.vi.1643758
- Tuncer, S. (2019). Cinsiyetlendirilmiş bir kurum olarak akademi: Türkiye'de akademinin cinsiyet kültürüne bakmak. *Kültür ve İletişim*, 22(2), 173-208.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. E., Ergüt Ö., & Camkıranc, C. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki farkındalığın belirlenmesine yönelik akademisyenler üzerine bir araştırma. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2, 37-46. DOI: 10.26695/mukatcad.2018.10
- Yılmaz, N. (2026). Türkiye'de toplumsal cinsiyet alanında yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (72), 419-441. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1713173>

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız çift kör hakem.

Yazar Katkısı: Şengal TEKBARAN %50, Damla TOPÇU %50 oranında katkı sağlamıştır.

Özgünlük Beyanı: Bu makale, yayımlanmış hiçbir çalışmadan üretilmemiş tamamen özgün bir çalışmadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrenci Destek Programı (Proje No: 1919B012412063) tarafından mali olarak desteklenmiştir. TÜBİTAK'a ve tüm katılımcılara desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

Etik Onay: Bu araştırma için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 2025/010 sayılı oturum ve 38 No.lu kararı ile etik izni alınmış olup dergi sistemine yüklenmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: External Independent double blind review.

Author Contribution: Şengal TEKBARAN contributed 50%, Damla TOPÇU contributed 50%.

Statement of Originality: This article is a completely original work that has not been derived from any published work.

Statement of Support and Acknowledgments: This study was financially supported by the TÜBİTAK 2209-A University Student Support Program (Project No: 1919B012412063). We would like to thank TÜBİTAK and all participants for their support.

Ethical Approval: Ethical approval for this study was obtained from the Ethics Committee for Social and Humanities Research at Fırat University under meeting number 2025/010 and decision number 38, and has been uploaded to the journal's system.

Conflict of Interest Statement: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.